

Aušra Maldeikienė
Ekonomistė

NEĮGALUMO SIMPTOMAI

Vaikų ir paauglių savivadybės ir kitos socialinės bėdos nėra mokytojų esminis darbas. Vaiko bėdos yra tik jo tėvų nesusivokimo, silpnumo, tingumo ir bukumo apraiška.

Prieš keletą dienų „Lietuvos ryto“ interneto svetainės vyr. redaktorius Liudas Dapkus parašė labai simptomišką tekstą. Jau kuris laikas tokie ir panašūs rašiniai, kuriuose reikalaujama visas visų žmonių problemas spręsti Vyriausybės (valdžios platesne prasme) rankomis, dažnėja. Įžengę į trečią nepriklausomybės dešimtmetį taip ir nesugebėjome suvokti, kad nepriklausomybė pati savaime nėra laisvė, o laisvas žmogus nėra tas, kuris pamatęs problemą šaukia: „Kur žiūri valdžia?“ Laisvas žmogus atsiskaitys ir save ir klausia: o ar aš nesu tas, kuris problemą gimdo? Vergas (visomis prasmėmis) pirmiausia reikalauja ir reikalauja, niekada klausimų nekeldamas sau, visada tik kitiems. Jis niekada nekaltas, kalta „aplinka“.

Žurnalisto tema buvo skirta tikrai skaudžiai paauglių savivadybės temai. „Išsivaikštant, sparčiai senstanti Lietuva dabar jau laidoja savo vaikus, kuriuos apginti – per sunkus iššūkis gausiai valdininkų ir prievaizdų armijai“, – baisesis autorius. Ir beda pirštu į kaltuosius: „Socialiniai darbuotojai, vaiko teisių prižiūrėtojai, psichologai, spec. pedagogai ir dar galai žino kokie specialistai kas kartą ištikus nelaimei nutaiso susirūpinusią išraišką ir pareiškia iki tol nenujautę artėjančios tragedijos.“

Problemos ištakos autoriui irgi aiškios kaip dukart du, nes esą kai „moksleivių įtūžis, nusivylimas ir dėmesio ilgės“ susideda „su skandalinga, bejėgiškai gremėzdžiška, neefektyvia socialinių tarnybų veikla ir švietimo įstaigų vadovybės cinizmu, gaudami siaubingą sprogstamąjį mišinį“. Tekstas baigiasi klausimu: „Kiek daug likimų turi būti sulaužyta, kiek patyčių aukų palaidota, kad kažkas pradėtų keistis iš esmės?“ Atsakau. Labai daug dar bus palaidota, jeigu visuomenė (ir ponas Dapkus tarpe jos) neatsigręš į savo sielą, o jau pasitelkusi protą nepradės mąstyti, ko ji išties nori. Ko ji tikisi iš mokyklos? Ir ar tai, ko ji tikisi, yra realus uždavinys?

Sielą prisiminiau todėl, kad jeigu jau tie mūsų vaikai išties tokie nusivylę ir įtūžę (su tuo nesutinku), tai „Lietuvos rytas“ su ilgame patyčių iš visų, kurie nešoka pagal jo dūdele, tradicija tikrai nei šilumos, nei korektiškų argumentuotų diskusijų (aptariamas tekstas labai neblogas pavyzdys) dvasios Lietuvoje nepadaugino. Asmeninė patirtis man sako, kad dirbdama tame leidinyje per

dvejus metus patyčių mačiau daug daugiau nei mokykloje per dešimt metų. Tai nors ir svarbi, bet detalė. Esminis klausimas – ko vis dėlto visuomenė tikisi iš mokyklos?

Skaitant tokius ir panašius tekstukus atrodo, kad mokykla yra ta vieta, kurioje kažkokiu mistiniu būdu turėtų būti išrištos visos bėdos. Mokytojai ir mokyklos darbuotojai kažkokiu stebuklingu būdu, kaip Ozo šalies burtininkai, lazdele mostelėję turėtų tiesiog panaikinti ir valstybės bėdas, ir labai dažnai apgailėtino vagiančio „versliuko“ veiklos socialines pasekmes, ir atsakomybės už vaikus neįaučiančių tėvų įtaką.

Išvardykime, ko ta visuomenė pageidauja iš asmens, kuriam, beje, moka apie porą tūkstančių litų (jei turi patirties, žinoma), tai yra tiek, kiek pradedančiam žurnalistui, teksto rišliai nesukabinančiam, ar kokiam vadybininkui, tingiai pildančiam vairuotojo civilinės atsakomybės liudijimus: išmokyti vaikus kūrybiškai patirti pasaulį, ugdyti jų pilietiškumą, mokyti matematikos ir rašyti, supažindinti su pasauliu, padėti pasirinkti būsimą profesiją. Dar reikia vaikus linksminti ir padaryti taip, kad jie ir šoktų, ir dainuotų, ir, žinoma, būtų laimingi. Dar, aišku, privalo juos

Tėvai iš mokyklos gali reikalauti vieno: kad jų vaikas gautų žinių ir įgūdžių, kurie jam bus būtini dirbant ir atliekant piliečio pareigas.

sveikai maitinti ir mokyti tinkamai pasirinkti, kad augtų sveiki ir grakštūs. Na, žinoma, pamiršau, dar reikia išmokyti juos tinkamai elgtis su pinigais ir išugdyti jų verslumo dvasią.

Apibendrinu visas tas užduotis ir sakau: o gal užteks patyčių? Kalbu apie patyčias iš mokytojų ir mokyklos, kaip švietimo institucijos. Nes kas gi, jei ne patyčios, yra tokia logika: numečiau tau truputį pinigų, dar numečiau savo vaiką ir prašau – padaryk jį tobulą ir man labai tinkamą.

Ir grįžtu prie ištakų. Kodėl praėjus daugiau nei dvidešimt metų mes taip nuoširdžiai tikime, kad mokykla yra ta vieta, kurioje mūsų vaikas turi būti ugdomas ir auklėjamas? Kodėl mes manome, kad kažkokia valstybė (per savo institucijas) privalo užauginti vaiką? Ypač jei tas ne našlaitis, o tokių bent kol kas dauguma, nors jei ir toliau vaikus turės auginti mokykla, tai tikrai įvairaus lygmens našlaičių bus vis daugiau.

Va kur tikrasis nepramušamas komandinio vergų pasaulio ir visokio absurdiško socializmo garbinimas realia forma, kažkodėl skambantis iš lūpų tų, kurie sakosi esą už laisvą Lietuvą ir laisvus apsisprendimus. Tėvų apsisprendimai jau nebesvarbu? Ar tai nėra pirmoji ir esminė žmogaus, tėvo ir motinos teisė auginti vaiką pagal savo įsitikinimus ir sulig savo vertybėmis? Vaikas yra tėvų. Laisvi ir atsakingi tėvai savo vaiko ugdymą suvokia kaip esminę gyvenimo užduotį. Ir jeigu jau jie laisvi ir atsakingi piliečiai, tai tikrai net baisiam sapne nenorėtų, kad jų vaiką augintų mokykla.

Garsus prancūzų sociologas Pierre'as Bourdieu dar prieš 60 metų rašė, kad tai, kas labai dažnai pateikiama kaip gebėjimai ar talentai, geriau gali būti suvokta kaip kultūriniai mokinių ypatumai, kurių juos išmoko tėvai ir kurie yra savotiškos pasekmės to, kad augai „teisingoje“ šeimoje, o „galutinis mokymosi pelnas priklauso nuo kultūrinio kapitalo, kuris jau anksčiau investuojamas šeimoje“. Kokias išvadas galime padaryti? Visi mūsų vaikų pasiekimai yra pirmiausia mūsų pačių, tėvų, rūpestis.

Tėvai, atiduodantys vaiką mokyklai, gali ir privalo reikalauti vieno: kad jų vaikas gautų žinių ir įgūdžių, kurie jam bus būtini dirbant ir atliekant piliečio pareigas. Laimės, džiaugsmo, palinksiminimų, visokių šokių ir dainų savo vaikams tėvai turi ieškoti už mokyklos sienų, tiesiog linksmai ir prasmingai leidami laiką su vaikais savaitgaliais. Tai ir sukurs asmenybę, kuriai mokytojas gali tik padėti, šlifudamas jos mąstymą, argumentavimą, mokėjimą sklandžiai dėstyti mintis ir ieškoti problemų, pradedant nuo lengvai gvildenamų ir pamažu einant prie tų, kurios neturi galutinio atsakymo – sprendimo.

Vaikų ir paauglių savivadybės ir kitos socialinės bėdos, kurias jie atsineša iš namų, nėra mokytojų esminis darbas. Įeidama į klasę turiu matyti visų savo 30 mokinių akis. Ir mokyti juos ekonomikos, o ne spręsti jų tėvų tragedijas, nes patinka tai tėvams ar ne, vaiko bėdos yra tik jo tėvų nesusivokimo, silpnumo, tingumo ir bukumo apraiška. Beje, faktas: kai matau paklaikusias vaiko akis, tai labai greit perskaitau kokiam paskalų laikraštyje apie tėvelį, kuris vasarą rado jaunesnę ir gražesnę, o mamą paliko. Mano darbas kitas. Ir neaiškinkite, kad mokytojai dar turi ir jūsų sielas iškuopti, nors, matyt, ir to greit pareikalauosite. ■